

Benet XIII i el Compromís de Casp

**Els estudis realitzats
demostraren la gran
importància que
va tenir el papa
Benet XIII en la
sentència llegida
per sant Vicent Ferrer
a Casp el 28 de
juny de 1412.
Joan J. Busqueta
recorda aquest
passatge clau
en la història
del comtat d'Urgell.**

El xativenc Jaume Villanueva, el conegut autor, a començaments del segle XIX, del *Viage literario a las Iglesias de Espana*, també va ser l'autor, entre altres, d'una obra anomenada *Memorias Cronológicas de los Condes de Urgel*, que restà inèdita fins l'any 1976, i on dedicà unes línies a "examinar les causes per les quals el nostre comte va ser postergat en aquesta elecció a l'infant de Castella", entre les quals: "que no solament els consellers de Barcelona i els paers de Lleida i altres ciutats, i diversos nobles de l'Aragó i València eren contraris al comte, sinó que a sobre, el mateix Pero de Luna, reconegut ací per pontífex legítim amb el nom de Benet XIII, i que residia a Perpinyà, va interposar tota la seva autoritat i poder per aplanar les dificultats que impedièren l'elecció d'En Ferran".

L'afirmació és rotunda i no feia més que recollir i sintetitzar en una frase els diversos textos que, ja en el segle XVI, l'historiador de la Corona d'Aragó Jerónimo Zurita havia escrit demostrant aquesta decisiva intervenció. Per això, va sorprendre a historiadors com Ferran Soldevila, a qui devem una acurada anàlisi, l'any 1955, dels textos de Zurita referents al Compromís de Casp, la poca atenció que alguns investigadors havien dedicat a aquest fet. I el mateix Jaume Vicens Vives, l'any 1956 en el seu treball sobre *Els Trastàmars*, tot i entendre la proclamació de Ferran d'Antequera com *l'única sortida possible* al problema plantejat a la mort del rei Martí l'Humà, i assegurar amb fermesa que la solució de Casp fou "històricament justa en tant que designà el candidat més universalment acceptat per les diverses estructures dels països de la Corona d'Aragó", afegia, això no obstant, que la qüestió del famós Cisma d'Occident, el trencament que afectà l'Església entre

finals del segle XIV i el primer quart del segle XV, i que tingué entre els seus protagonistes el papa Luna, Benet XIII, va ser decisiu per a fer marxar els poderosíssims estaments eclesiàstics de la Corona d'Aragó, incloent-hi el català, pel camí de Ferran de Castella, l'home fort del moment, políticament i econòmicament. I, en aquest marc, se situaria i tindria sentit la decidida acció a favor del castellà del frare dominic valencià sant Vicent Ferrer.

Més recentment, els estudiosos han anat insistint en aquest aspecte. Entre altres, Antoni Borràs o Josep Perarnau, en el marc del debat suscitat l'any 1979 entorn de la celebració d'unes Jornades sobre el Cisma d'Occident a Catalunya, les Illes i el País Valencià. El primer, amb una atenta revisió de l'actuació de Benet XIII, i considerant la forta personalitat del papa com a catalitzadora de tots els factors que convergiren en l'afer del Compromís. El segon, tractant de cercar, també, una resposta a la qüestió complexa de si la fractura de l'Església, el Cisma, amb la lògica incidència en els territoris de la Corona durant els anys de l'interregne creat a la mort de Martí l'Humà (1410-1412), hauria influït en la solució dinàstica fins al punt que hom pogués afirmar que, si no hagués existit el problema del Cisma a Roma, la solució de la crisi successòria hauria estat diferent. Certament, podríem dir que el conjunt de la historiografia de la Corona d'Aragó coincideix avui a mostrar que el procés que clourà en la sentència de Casp del 28 de juny de 1412, llegida per sant Vicent Ferrer, en nom de la comissió designada a tal efecte, no és més que una transposició de l'anomenada "via de justícia o de compromís", promoguda pel mateix Benet XIII per resoldre a favor seu el conflicte que dividia el món cristià.

Mostra pictòrica del Compromís de Casp, l'any 1412. S'hi veu sant Vicent Ferrer pujat al púlpit. A la dreta, en posició preferent, l'escolta el papa Benet XIII.

Certament, la major part dels compromissaris que intervingueren a Casp eren homes de confiança del papa Luna, valedors, doncs, de la candidatura de Ferran d'Antequera, l'home que li podia garantir la fidelitat de Castella i la Corona d'Aragó, just quan més ho necessitava, després que, arran del concili celebrat a Pisa, l'any 1409, el papa aragonès havia anat perdent bona part dels seus partidaris. Un concili que, lluny de resoldre el problema de la direcció de l'Església, l'agreujà, a partir d'aquell moment, amb la presència de tres papes, tots ells ben convençuts dels seus drets a la tiara pontifícia.

El papa necessitava ajut, i entre els diferents candidats a ocupar el tron de la Corona d'Aragó, el més ben posicionat, per diferents motius, resultà ser l'infant Trastàmara. Així, tot el procés, "la conxorxa", en paraules de Josep Perarnau, anà dirigit, ja des d'un any abans de la

sentència, a potenciar el candidat castellà, que, a més, comptava amb el suport de les oligarquies urbanes. El triomf del Trastàmara a Casp, entès per molts com la solució més útil, no significaria, però, finalment, la consolidació de Benet XIII. L'alta política europea del moment, els acords arribats en el marc del Concili de Constança, implicà l'abandonament del papa aragonès per part del seu fidel i protegit Ferran I, l'any 1416. Un any després el concili deposava com a contumaç, fautor del Cisma i heretge Benet XIII.

El papa restaria sol, a Peníscola (Baix Maestrat) fins a la seva mort l'any 1422, pronunciant l'anatema cada any contra el rei Ferran i tots els que l'havien traït.

Ell, el papa, "que havia fet el rei".

Joan J. Busqueta Riu
Universitat de Lleida

"Luna, Benet XIII, va ser decisiu per fer marxar els poderosíssims estaments eclesiàstics de la Corona d'Aragó, incloent-hi el català, pel camí de Ferran de Castella, l'home fort del moment, políticament i econòmicament. En aquest marc se situaria i tindria sentit la decidida acció a favor del castellà del frare dominic valencià sant Vicent Ferrer"